

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2020

XITSONGA RIRIMI RO ENGETELA RO SUNGULA: PAPILA II
XITSONGA FIRST ADDITIONAL LANGUAGE: PAPER II

MARKING GUIDELINES

Time: 2½ wa tiawara

100 wa timaraka

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

XIVUTISO XA 1

TINHLAMULO

- 1.1 Mana wa yena a a lovile, endzhaku ko twa leswaku n'wana wa yena Rice u tlumbiwile hi movha a lova.
- 1.2 Mukamberiwa u ta nyika matitwelo ya yena lama twisisekaka. Xikombiso.
A ndzi ta titwa ndzi nga tsakangi hikuva a a lava ku ndzi hlawulela wanuna loyi a faneleke ku ndzi teka na ku va a lava leswaku ndzi endla leswi nga ta tsakisa yena ku nga ri mina.
(Amukela na man'wana matitwelo lama twisisekaka.)
- 1.3 Sasekile a tlhela a yimeka. / B.
- 1.4 Mukamberiwa u ta nyika mavonelo ya yena lama twisisekaka. Xikombiso.
Ya khorwisa. Va kona vana lava nga tekiwa hikokwalaho ka ku xavisiwa hi vatswari va vona.
(Amukela na man'wana mavonelo lama twisisekaka.)
- 1.5 I Jamboti Shiviti.
- 1.6 Ntekele a a vula leswaku a nga lavi n'wana wa yena a tekiwa hi vahedeni naswona a nge swi koti ku vula muhedeni a ku maseve.
- 1.7 I Ntekele hikuva a a navela leswaku n'wana wa yena Manayila a tekiwa hi Muzayiwe loyi a ta n'wi pfuxela bindzu ra yena kambe Manayila a ala.
- 1.8 Muluthanyi i Muzayiwe, hikuva a a vanga dzolonga exikarhi ka Ntekele na Manayila hi ku tshembisa Ntekele mali ya ku n'wi pfuxela bindzu ra yena ntsena loko a n'wi nyika n'wana wa yena Manayila leswaku a va nsati wa yena, kambe Manayila wa ala, leswi endlaka leswaku yena na tata wa yena va holova.

KUMBE

Muluthanyi i Jamboti hikuva a a vanga dzolonga exikarhi ka Ntekele na Manayila hikokwalaho ka rirhandzu leri a a ri komba Manayila, leswi endleke leswaku a nga ha voni un'wana loyi a nga rhandzaka yena evuton'wini bya yena.

XIVUTISO XA 2

TINHLAMULO

- 2.1 Lefty na Walk-tall va hisile mabazi hinkwawo ya nkulukumba Ntekele ya tshwa ya hela, leswi tiyisaka leswi a a chava swona swa leswaku Lefty u ta n'wi dlaya hikuva ku hiseriwa mabazi swi fana na loko a n'wi dlele.
- 2.2 Hileswi tata wa yena Ntekele a a va khoma tanihi mahlonga ekaya, a va xanisa, a nga va kombi rirhandzu ra mutswari, leswi endleke leswaku ku xixima loku faneleke ku nga vi kona.
- 2.3 Mukamberiwa u ta nyika vonelo ra yena leri twisisekaka. Xikombiso. A swi fanelangi hikuva Mpfuleni a a vulavula ntiyiso.
(Amukela na man'wana mavonelo lama twisisekaka.)
- 2.4 Mukamberiwa u ta nyika vonelo ra yena leri twisisekaka. Xikombiso. A swi ta ndzi vavisa swinene hikuva swi ta va swi kombisa leswaku a nga ha ndzi teki ndzi ri mutswari wa yena lero a ndzi nga ha ri na xiave eka vutomi bya yena.
(Amukela na man'wana mavonelo lama twisisekaka.)
- 2.5 I Ntekele *bus service*.
- 2.6 Lefty a a ri munhu wo pfumala ripfalo, naswona loko a hlundzukile a a nga lawuleki.
- 2.7 Mukamberiwa u ta nyika vonelo ra yena leri twisisekaka. Xikombiso. A ndzi ta n'wi tsundzuxa leswaku a lava ntirho a tirha hikuva loko a ha lava ku ya emahlweni na vunsulavoya u ta hetelela hi ku ya bolela ekhotsweni.
- 2.8 Mukamberiwa u ta nyika dyondzo leyi twisisekaka. Xikombiso. Ndzi dyondzile leswaku vunsulavoya / vugevenga bya dlayisa. / Hambi wo famba ankoveni lundza ri ta vonaka. / Hakelo ya xidyoho i rifu.
(Amukela na man'wana mavonelo lama twisisekaka.)

XIVUTISO XA 3

TINHLAMULO

- 3.1 John Chavani na Bella.
- 3.2 Nsati loyi a a ri munhu wo rhula, rirhandzu na tintswalo.
- 3.3 U n'wi pfunile hi ku n'wi lavisia Jamboti na ku n'wi rhurhela ekaya ka yena tanihileswi a a nga tivi munhu eBonn.
- 3.4 Tsotsi yi tshikile xipaci yi sungula ku hundzuluxela mahlo wonge yo hela matimba.
John Chavani u hungutile matimba yo tshikelela, kutani yi chupula yi suka yi tsutsuma.
- 3.5 Mukamberiwa u ta nyika vonelo ra yena leri twisisekaka. Xikombiso. Ndzi vona onge a a chava leswaku loko vo tiva ntiyiso swi nga endleka va nga n'wi tsakeli va ehleketa leswaku u famba a endla swo huma endleleni na ku n'wi pfuna va nga ha n'wi pfuni.
(Amukela na man'wana mavonelo lama twisisekaka.)

XIVUTISO XA 4 XITSALWANA

Xivuriso lexi nge: 'Hambi wo famba ankoveni lundza ri ta vonaka,' xi hlamusela leswaku hambi wo endla swilo exihundleni kumbe emunyameni siku rin'wana swi ta humela erivaleni.

- Jamboti a a luka mano ya vugevenga lebyi a va byi endla eka vuthu ra ti-'Vultures'.
- U sukile na vuthu ra ti-'Vultures'ta Lefty hi Sonto namadyambu a lelana na Manayila va ya eDorah'sdale.
- Loko ku ba awara ya ntlhanu namixo va kongomile epatwini leri yaka eRita va ya va ya tumbelela movha wo rhwala mali ya ka Jesco leswaku va ta phanga mali leyi.
- Movha lowo rhwala mali wu fikile wu ri na vavanuna vanharhu laha va nga kuma leswaku patu ri pfariwile hi ntsandza.
- Loko vavanuna lava va ringeta ku yima leswaku va ta kota ku susa ntsandza, va kombeteriwile hi swibalesa hi Lefty na vuthu ra yena na ku lerisiwa leswaku va huma emovheni, kutani va sechiwa swibalesa leswi a va ri na swona.
- Jamboti na Walk-tall va nekanekile mali va yi yisa emovheni ya vona loko Lefty a ri karhi a ya emahlweni a kombetela vavanuna lava chikisiweke emovheni hi xibalesa.
- Vuthu ra ti-'Vultures' a ri swi lemukangi leswaku un'wana wa vavanuna lavaya a a ha sale na xibalesa lexi a xi tlhomiwile xisivelapongo, laha a baleseleke Lefty na Walk-tall va lovela kwalaho.
- Jamboti yena u kotile ku vhika qulu leri a ri n'wi kongomile a va a ponile rifu hi ndlela yoleyo, kambe u biwile swinene hi swibakele, no raheteriwa hi tibutsu hi vavanuna lava va heteleleke va n'wi hoxa emovheni wa vona va n'wi yisa ekhotsweni.
- Jamboti u voniwile nandzu wo ringeta ku teka mali hinkwayo hi xibamu xo ka xi nga ri enawini, kutani a avanyiseriwa ku tshama ekhotsweni lembe hinkwaro.

- Jamboti u xaviwile hi baas Donder ekhotsweni leswaku a ya tirha epurasini ra yena, kutani a ya a ya hlangana na Bull na Scarface. Vutomi a byi n'wi tikela ngopfu Jamboti epusarini ra Donder hikuva baas loyi a a ba swinene.

(Vadyondzi va fanele va boxa timhaka ta ntlhanu ntsena eka leti longoloxiweke laha henhla na tin'wana leti kombisaka tindlela leti Jamboti na swigevengakulobye va ti tirhiseke ku teka mali hinkwayo efemeni ya ka Jesco, na ndlela leyi a hakeleke mitirho ya yena leyo biha hayona.)

Maavelo ya timaraka: Nyika tigwaji tinharhu eka poyinti yin'wana na yin'wana kambe ti va ntlhanu.

Hileswaku timaraka ta Vundzeni = 15 kasi Xivumbeko na Ririmi = 05. Tirhisa tikhodi leti loko u kombisa maavelo ya timaraka kutani u tsala ntsengo ehansi ka tikhodi.

XIYENGE XA B SWITSHURIWA SWA SWITSALWAMBIKO

XIVUTISO XA 5 XITSALWAMBIKO XO LEHA

MBULAVULO / XIPICHI

Mukamberiwa a nga ha katsa swin'wana swa leswi nga laha hansi:

- Nhlokomhaka ya mbulavulo wa kona. (Loko yi tsariwile hi maletere lamatsongo ya khwatihatiwa, loko yi tsariwile hi maletere lamakulu a yi khwatihatiwi)
- Ku xeweta nhlengeletano ku ya hi swiyimo swa varhambiwa.
- Ku khensa ku nyikiwa nkarhi wo vulavula hi mufambisi wa ntirho.
- Ku khensa vakunguhati va xinkhubyana lexi.
- Ku ndhundhuzela vadyondzi na ku ngenisiwa ka fenyha.
- Ku khutaza vadyondzi van'wana ku endla swo fana na leswi endliweke hi vadyondzi volavo leswinene.
- Ku va navelela mikateko.
- Ku khensa ku yingiseriwa na magimetelo ya mbulavulo wa yena.

XIVUTISO XA 6 XITSALWAMBIKO XO KOMA

KHADI RA XIRHAMBO

Mukamberiwa a nga ha katsa swin'wana swa leswi landzelaka:

- Xiyimo na vito ra murhambi. Xikombiso. N'wa-
- Ndhawu, siku na nkarhi laha ntirho wu nga ta endleriwa kona.
- Ku komberiwa varhambiwa leswaku va hlamula.
- Nomboro ya riqingho ra lomu varhambiwa va nga ta rhumela kona tinhlamulo ta vona.
- Maambalelo.

MAAVELO YA TIMARAKA

XITSHURIWA XA XITSALWAMBIKO XO LEHA

Vundzeni, makunguhatelo na xivumbeko
Ririmi, xitayili, na vuhleri

XITSHURIWA XA XITSALWAMBIKO XO KOMA

Vundzeni, makunguhatelo na xivumbeko
Ririmi, xitayili, na vuhleri

Ntsengo hinkwawo: 100